

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

ДЕЙНЕКО Сергій Васильович

УДК 351.861:3.072.2:355.457](477)

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ВІДНОВЛЕННЯ
КОНТРОЛЮ НАД УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОЮ ДІЛЯНКОЮ
ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ**

25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки
та охорони громадського порядку

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор
ВОЙТОВИЧ Радмила Василівна,
Інститут підготовки кадрів державної служби
зайнятості України, ректор.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління,
старший науковий співробітник
ВАЛЕВСЬКИЙ Олексій Леонідович,
Національний інститут стратегічних досліджень,
провідний науковий співробітник
відділу розвитку політичної системи
центру суспільних досліджень;

доктор наук з державного управління,
старший науковий співробітник
САЛЬНІКОВА Ольга Федорівна,
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського,
начальник навчально-наукового центру
стратегічних комунікацій у сфері забезпечення
національної безпеки та оборони.

Захист відбудеться *«26» лютого 2021 року о «12» годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, к. 201.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України (03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17).

Автореферат розісланий *«25» січня 2021 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. З. Масик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні науково-практичні підходи до процесу забезпечення безпеки на державному кордоні набули в ХХІ ст. універсального змісту щодо міжнародної і регіональної безпеки та стабільності в контексті нових світових викликів, глобальних небезпек і загроз, а саме: анексії чужих територій; тероризму; транскордонної організованої злочинності; незаконної міграції; торгівлі людьми, контрабанди товарів і зброї, наркотрафіку та їх поширення через кордони багатьох країн світу, розповсюдження небезпечних вірусів тощо.

Збройна агресія (інтервенція) Російської Федерації на суверенну територію України та анексія Криму, у якій ініціатор конфлікту приховує участь своїх збройних сил і здійснює воєнні дії та контроль над окупованою територією й захопленою ділянкою українсько-російського державного кордону протяжністю 409,7 км за участю громадян України, які стали сепаратистами та інструментом досягнення політичних, імперіалістичних, геостратегічних цілей РФ у цьому конфлікті, призвели до створення в європейському регіоні й світі нової непередбачуваної та непрогнозованої геополітичної ситуації. Отже, на сьогодні в Україні триває геополітичний конфлікт, у якому протистоять російське імперіалістичне мислення і європейські цінності.

Аргументом на користь актуальності дослідження є також те, що під час активної фази збройної агресії Росії проти України побудована за час незалежності система прикордонної безпеки, як невід'ємна складова державної (публічної) безпеки, виявила свою неготовність стати на заваді реалізації агресивних планів Кремля щодо окупації всієї території України.

Стратегічні підходи до процесу реформування системи управління державним кордоном України закладені в Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року від 24 липня 2019 р. № 687-р, спрямованої на: оптимізацію контрольних процедур на кордоні із забезпеченням належного рівня безпеки; оперативне реагування на правопорушення на державному кордоні поза пунктами пропуску; контроль за морською обстановкою, що забезпечує оперативне реагування на її зміни; здійснення вибіркового контролю на основі аналізу й оцінювання ризиків, що забезпечує мінімізацію загроз на кордоні; запровадження механізму координації діяльності суб'єктів інтегрованого управління кордонами, що забезпечує їх ефективну співпрацю; запровадження ефективного механізму міжнародного співробітництва для розвитку інтегрованого управління кордонами в Україні; забезпечення ефективної протидії транскордонній злочинності правоохоронними органами; виявлення незаконних мігрантів та повернення їх до держав походження; запровадження системи оцінювання, яка визначає реальний стан виконання завдань інтегрованого управління кордонами, що має забезпечити ефективну реалізацію політики безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону України, а також охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

Для України врегулювання проблемних питань забезпечення відновлення контролю на українсько-російській ділянці державного кордону набуває дедалі більшої актуальності в зв'язку з тим, що саме відновлення територіальної цілісності України, контролю держави над окупованими територіями Донбасу і Криму дасть змогу припинити: незаконне проникнення з Росії членів терористичних угруповань, диверсійно-розвідувальних груп підрозділів ЗС РФ, осіб, причетних до екстремістських організацій та дестабілізації соціально-політичної ситуації в Україні; переміщення зброї, боєприпасів і засобів терору. Крім того, це дасть можливість відновити мир, конституційний порядок у східних регіонах України, розпочати в країні масштабні економічні й політичні інтеграційні й інвестиційні процеси, а найголовніше – повернути престиж держави на міжнародній арені, національну честь і гідність.

Із цієї нагоди Президент України Володимир Зеленський ініціював процеси стратегічного планування, які пов'язані із вирішенням проблемних питань щодо відновлення суверенітету і територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону, що відображено в рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 р. “Про Стратегію національної безпеки України”, затвердженого Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020.

Отже, забезпечення відновлення територіальної цілісності України, а також гарантування незалежності – це основні завдання сучасної державної політики національної безпеки і оборони, вирішення яких можливе лише за умов ефективної взаємодії, синергії та злагодженої роботи всіх заінтересованих суб'єктів як на національному, так і міжнародному рівнях, зокрема щодо відновлення контролю над неконтрольованою ділянкою українсько-російського державного кордону України.

Теоретичні та методологічні основи національної безпеки містяться в дослідженнях українських науковців, зокрема: О. Ф. Белова, В. Ю. Богдановича, О. С. Бодрука, О. Л. Валецького О. С. Власюка, Р. В. Войтович, П. В. Ворони, В. В. Говорухи, В. П. Горбуліна, А. С. Гриценка, Г. В. Дмитренка, С. В. Дрьомова, А. В. Єрмолаєва, Я. А. Жаліла, А. Б. Качинського, С. В. Кононенка, В. О. Косевцова, О. В. Литвиненка, І. І. Мусієнка, А. А. Падеріна, Г. М. Перепелиці, В. І. Почепцова, О. О. Резнікова, В. М. Рижих, О. Ф. Сальнікової, Г. П. Ситника, М. В. Сіцінської, М. В. Сунгуровського, О. М. Суходолі, С. В. Сьоміна, І. А. Храбана та ін.

Окремі аспекти реагування на загрози національній безпеці України розглянуті в працях М. В. Андрієнка, О. А. Белова, К. О. Ващенко, В. І. Гурковського, О. А. Долгого, М. І. Лахижи, Е. Б. Лібанової, В. А. Ліпкана, О. М. Ляшенка, В. С. Нікіфоренка, А. С. Сіцінського, А. І. Семенченка та ін.

Вагомий внесок у розвиток теоретичного та практичного обґрунтування механізмів формування й реалізації політики безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону України зробили І. В. Буреш, О. В. Деркач, І. В. Вичалківський, А. І. Коротушак, М. М. Литвин, П. П. Лисак, А. В. Махнюк, О. Г. Мельников, В. Ю. Мишаковський, В. С. Нікіфоренко, Б. М. Олексієнко, В. М. Серватюк, А. С. Сіцінський, О. Є. Цевельов та ін.

Водночас наукові дослідження, у яких із позицій системного підходу розглядаються державно-управлінські аспекти комплексної проблеми забезпечення безпеки українсько-російського державного кордону України в цілому та функціонування механізмів державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону зокрема, практично відсутні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота висвітлює результати наукових розробок, що були отримані автором під час виконання науково-дослідних робіт у межах комплексного наукового проекту Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України, зокрема: за темою “Модернізація та підвищення ефективності публічного управління у сфері зайнятості в контексті євроінтеграції” (ДР № ДЄ 0118V003561) автором досліджено поточні та прогнозовані загрози національній безпеці України у сфері безпеки українсько-російського державного кордону; за темою “Розвиток ринку праці в умовах глобалізації” (ДР № ДЄ 0118V004241) автором обґрунтовано рекомендації щодо вдосконалення механізмів регулювання трудової міграції на українсько-російській ділянці державного кордону України.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України та розроблення науково-практичних рекомендацій органам державної влади за відповідними сферами національної безпеки (військово-цивільним адміністраціям) щодо відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей у контексті вимог Стратегії національної безпеки України.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- провести системний аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, нормативно-правової бази щодо сутності, завдань та механізмів реалізації державного управління у сфері безпеки українсько-російського державного кордону в контексті забезпечення відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України;
- розкрити зміст поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на сухопутній та морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією;
- виявити проблемні питання державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України;
- проаналізувати міжнародний досвід урегулювання локальних конфліктів та охарактеризувати безпекові процеси у світі з питань повернення контролю над кордонами;
- визначити та обґрунтувати механізми державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою

державного кордону України;

– з'ясувати роль і місце Державної прикордонної служби України в заходах забезпечення відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону на території Донецької та Луганської областей;

– розробити структурно-функціональну модель державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України;

– визначити пріоритетні напрями та запропонувати шляхи вдосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України.

Об'єкт дослідження – процес формування та реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону, а також охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

Предмет дослідження – державне управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Методи дослідження. У процесі підготовки дисертації застосовано низку наукових методів. Зокрема, теоретичні – загальнонаукові й логічні методи пізнання об'єктивної дійсності (індукція, дедукція, абстрагування, узагальнення, аналіз, синтез, конкретизація) використано для формулювання мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, узагальнення результатів дисертаційної роботи, конкретизації висновків, визначення змісту вихідних дефініцій досліджуваного понятійно-категоріального апарату, обґрунтування методологічних основ забезпечення національної безпеки на ділянці українсько-російського державного кордону України. За допомогою формально-логічних методів досліджено зміст, структуру, форми, логічні взаємозв'язки, сутність державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України.

Історичний метод дав змогу окреслити еволюцію становлення, охорони та захисту державного кордону з Російською Федерацією в різні часові проміжки та з'ясувати її роль у гарантуванні національної безпеки країни у теперішній час; порівняльно-правовий метод – дослідити особливості трансформації політики забезпечення прикордонної безпеки України, упорядкування законодавчих документів щодо формування управлінської, організаційної, функціональної структури системи управління Державною прикордонною службою України (ДПСУ), розвитку законодавства щодо правового статусу суб'єктів і об'єктів державного та військового управління у сфері безпеки державного кордону України; метод компаративного аналізу широко застосовувався під час дослідження й аналізу міжнародного досвіду з деокупації окупованих територій та питань повернення контролю над кордонами.

Метод загальнонаукового аналізу використано з метою аналізу наукових джерел, державних і міжнародних документів, що регламентують діяльність суб'єктів інтегрованого управління кордонами в умовах європейської та

євроатлантичної інтеграції. Системний підхід застосовувався для висвітлення стану наукового розроблення проблем державного управління у сфері забезпечення відновлення контролю над окупованою Росією ділянкою державного кордону України; метод класифікації та експертного оцінювання – для систематизації поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на сухопутній та морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією; метод моделювання – у процесі розроблення структурно-функціональної моделі державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України.

Метод емпіричного узагальнення використано в процесі вивчення різноманітних об'єктів і явищ, які супроводжують функціонування системи управління у сфері безпеки державного кордону в умовах зовнішньої агресії; емпіричні методи (прогностичний, праксиметричний) – для розроблення напрямів та визначення шляхів удосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних аспектів, розробленні науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України в умовах збройної агресії з боку Російської Федерації, які дадуть змогу вирішити важливі питання у сфері державного управління щодо відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей, що в сукупності вирішують стратегічне завдання політики національної безпеки України:

У дисертації:

уперше:

– запропоновано науково-практичні підходи до планування та вжиття заходів щодо забезпечення відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, у яких передбачено заходи на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективу, спрямованих на реалізацію стратегічних завдань національної безпеки, що визначені в Стратегії національної безпеки України, та створення умов для локалізації й нейтралізації воєнно-політичної кризи у східних і південних регіонах України з метою відновлення миру, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях України на основі міжнародного права;

– розроблено структурно-функціональну модель державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, сутність якої полягає у створенні ефективних державно-управлінських механізмів, спрямованих на виконання концепції, стратегії (стратегічного плану), державних програм щодо відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей, що означає: забезпечення відповідного рівня громадського порядку в окупованих регіонах, створення демілітаризованої зони

вздовж кордону, у якій були б тільки представники ОБСЄ і персонал Державної прикордонної служби України; передавання цієї ділянки держкордону під контроль України (організація охорони та захисту державного кордону на визначених ділянках; забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму; здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів; запобігання і припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, протидію яким віднесено до компетенції ДПСУ, їх виявлення та припинення; забезпечення неухильного дотримання чинних міждержавних договорів та угод, які регламентують питання спільних ділянок державного кордону між Україною і Російською Федерацією, що дасть можливість забезпечити захист суверенітету, територіальної цілісності України та недоторканності її державних кордонів);

удосконалено:

– понятійно-категоріальну базу теорії державного управління у сфері прикордонної безпеки шляхом уточнення сутнісних характеристик таких понять, як: “механізми державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України”, “державне управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України”, “державне управління забезпеченням прикордонної безпеки України”;

– систему принципів державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, що базується на пріоритеті прав і свобод людини та громадянина, верховенстві права, територіальній цілісності, непорушності державних кордонів, фундаментальних нормах та принципах міжнародного права, низки двосторонніх і багатьох договорів, угод за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права шляхом її доповнення такими принципами: забезпечення дотримання норм міжнародного гуманітарного права (право збройних конфліктів); комунікаційної стратегії для консолідації всього українського народу; відновлення системної роботи органів державної влади; запровадження для всіх людей, які проживають на окупованій території, загальноукраїнського стандарту соціального забезпечення, захисту і безпеки, доступу до всіх державних послуг; гарантованого відновлення зруйнованої інфраструктури та економіки; своєчасності й адекватності заходів щодо захисту національних інтересів поточним і прогнозованим загрозам на українсько-російській ділянці державного кордону України та у відсічі збройної агресії РФ; використання в інтересах України міждержавних систем і механізмів міжнародної колективної безпеки;

– систему забезпечення національної безпеки щодо відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей, зокрема визначено механізми державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України та обґрунтовано, що найважливішими для цієї сфери є організаційний, політичний, правовий, соціальний, гуманітарно-

безпековий та військовий механізми, а також з'ясовано їх роль у системі державного управління в цій сфері;

набули подальшого розвитку:

– ідентифікація поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на сухопутній та морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією в умовах збройної агресії Росії проти України, їх впливу на ситуацію в Україні, що дало можливість визначити основні проблемні питання забезпечення національної безпеки України на українсько-російській ділянці державного кордону у сфері готовності до взяття під охорону тимчасово неконтрольовані ділянки державного кордону України в межах окремих районів Донецької та Луганської областей;

– обґрунтування факторів негативної дії, які під час організації виконання завдань з відновлення охорони та захисту державного кордону України на неконтрольованій ділянці не сприятимуть ефективному виконанню визначених завдань.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що напрацювання автора дадуть можливість розв'язати теоретико-практичні проблеми державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, створити базу для подальшого поглибленого наукового вивчення зазначеної тематики, що сприятиме підвищенню ефективності державного управління забезпеченням національної безпеки України на державному кордоні.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи були використані:

– Інститутом підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України в процесі розроблення науково-методичного комплексу дисциплін для слухачів системи підвищення кваліфікації керівних кадрів зі сфери публічного управління та адміністрування: “Публічне управління у сфері національної безпеки”, “Європейська інтеграція”, “Управління регіональним розвитком”; автором науково обґрунтовано та розроблено рекомендації щодо: основних підходів до політичного діалогу у сфері міжнародної і регіональної безпеки; ідентифікації поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на сухопутній та морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією в умовах збройної агресії Росії проти України, їх впливу на розвиток України тощо (акт про впровадження від 18 квітня 2018 р. № 23-11/180-2);

– Інститутом законодавства Верховної Ради України під час законотворчої діяльності, зокрема авторські напрацювання щодо необхідності законодавчого забезпечення реформування та розвитку ДПСУ з питань захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України з урахуванням нових загроз національній безпеці України та колізій сучасного правового регулювання в цій сфері (довідка про впровадження від 07 серпня 2019 р. № 22/299-1-15);

– Національним агентством України з питань державної служби в практичній діяльності Центру адаптації державної служби до стандартів

Європейського Союзу, а саме: зазначений у дисертації міжнародний досвід використано в роботі Центру та навчальних програмах, що реалізовані за підтримки Програми Україна – НАТО з професійного розвитку цивільного персоналу сектору безпеки і оборони (акт про впровадження від 15 липня 2019 р. № 14/94-19);

– Воєнно-дипломатичною академією імені Євгенія Березняка, зокрема впроваджено у змістову частину занять з навчальної дисципліни “Міжнародні відносини та міжнародне співробітництво” (тема № 11. Заняття 2 “Правовий статус територій та положення населення в міжнародному праві”), яка викладається на четвертій кафедрі Воєнно-дипломатичної академії імені Євгенія Березняка (акт про впровадження від 27 жовтня 2020 р. № 222/ВА/1108);

– Луганською обласною військово-цивільною адміністрацією в частині забезпечення режиму функціонування контрольних пунктів в’їзду/виїзду через лінію розмежування в Луганській області та порядок пропуску осіб, транспортних засобів і товарів (вантажів) у Золотому, Станиці Луганській та Щасті (довідка про впровадження від 26 листопада 2020 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні положення та результати дослідження оприлюднено автором на науково-практичних конференціях: “Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди” (Одеса, 2020); “Сучасна парадигма публічного управління” (Львів, 2020); “Теорія та практика публічної служби” (Дніпро, 2020); “Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України” (Хмельницький, 2020); “Дев’ятнадцяті осінні юридичні читання” (Хмельницький, 2020).

Публікації. За темою дослідження опубліковано 10 наукових праць, зокрема: чотири статті у наукових фахових виданнях України з державного управління; одна стаття в зарубіжному виданні; п’ять тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів зі списком використаних джерел до кожного, висновків та додатків. Повний обсяг дисертації становить 268 сторінок, з них 230 – основного тексту. Робота містить п’ять рисунків, шість додатків. Загальна кількість джерел налічує 103 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, зв’язок дисертаційної роботи з науковими програмами і темами НДР; визначено мету, завдання, об’єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів і подано відомості про їх апробацію; наведено дані щодо публікацій за темою дисертації, її структури та обсягу.

У **першому розділі** – *“Теоретико-правові основи дослідження державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України”* – досліджено поняття, сутність державного управління забезпеченням відновлення контролю над

українсько-російською ділянкою державного кордону України, його теоретико-правові основи та охарактеризовано механізми державного управління в цій сфері, розглянуто питання нормативно-правового забезпечення прикордонної безпеки.

За результатами проведеного аналізу джерел автором зазначено, що основи теорії забезпечення державної (публічної) безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону загалом і теорія державного управління забезпеченням прикордонної безпеки на українсько-російській ділянці державного кордону зокрема нині перебувають на стадії розроблення. Вітчизняні науковці поки що тільки обґрунтовують теоретико-правові основи системи забезпечення безпеки держави в контексті вироблення стратегії державної прикордонної політики, складовою якої є безпека державного кордону. Досліджень, у яких проблема відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей, зокрема забезпечення відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України розглядалася б із позицій системного підходу, майже немає. Також відсутні загальноприйняті погляди щодо понятійно-категоріального апарату в науці державного управління щодо захисту державного кордону в системі забезпечення безпеки держави, державного управління забезпеченням прикордонної безпеки на українсько-російській ділянці державного кордону. Узагальнення теоретичних засад державного управління дало змогу виявити, що, попри наявність ґрунтовних досліджень, що проводилися в галузі державного управління у сфері прикордонної безпеки, тема забезпечення відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України ще не була предметом наукового дослідження.

Дослідники консолідовані в тому, що безпека держави починається з безпеки її кордонів, тому захист і охорона державного кордону є однією із найважливіших функцій держави щодо забезпечення безпеки України. При цьому захист державного кордону є складовою системи забезпечення безпеки України та реалізації державної прикордонної політики, основними завданнями якої є: удосконалення правового регулювання забезпечення реформування та розвитку ДПСУ з питань захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України з урахуванням нових загроз національній безпеці України; розроблення та вжиття заходів щодо оптимізації механізму координації та взаємодії між державними органами за відповідними сферами національної безпеки до виконання управлінських функцій на державному кордоні; прогнозування розвитку воєнно-політичної обстановки на державному кордоні; прискорення процесу делімітації й демаркації державного кордону України; розбудова державного кордону та його інфраструктури; розвиток системи інтегрованого управління кордонами, що має забезпечити суверенітет, недоторканність, цілісність території, реалізацію та захист національних інтересів і безпеки держави в її прикордонній сфері.

Водночас аналіз сучасної воєнно-політичної обстановки та безпекової ситуації в Україні дає підстави стверджувати, що стратегічно важливим завданням прикордонної політики України є забезпечення заходів щодо

відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону на території Донецької та Луганської областей.

На підставі цього аналізу дисертантом розкрито зміст механізмів державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, що визначаються як комплекс міжнародно-правових, суспільно-політичних, політико-дипломатичних, безпекових, гуманітарних та економічних заходів, спрямованих на вирішення завдань національної безпеки щодо відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей. Це передбачає координацію та взаємодію державних органів за відповідними сферами національної безпеки до виконання управлінських функцій на державному кордоні з метою відновлення миру, конституційного порядку, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях України на основі міжнародного права.

Визначено, обґрунтовано й охарактеризовано механізми державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, зокрема: організаційний, правовий, політичний, соціальний, гуманітарно-безпековий та військовий. Ці механізми застосовуються з метою: відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей; своєчасності й адекватності заходів щодо захисту національних інтересів поточним і прогнозованим загрозам на українсько-російській ділянці державного кордону України та у відсічі збройної агресії РФ; створення цілісної і гнучкої системи охорони та оборони спільного з Росією державного кордону, недопущення незаконної зміни його проходження; використання в інтересах України міждержавних систем і механізмів міжнародної колективної безпеки.

У **другому розділі** – *“Сучасний стан державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України та міжнародний досвід повернення контролю над кордонами”* – досліджено питання поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на суходутній та морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією, проаналізовано проблемні питання державного управління у цій сфері та особливості міжнародного досвіду врегулювання локальних конфліктів, охарактеризовано безпекові процеси у світі з питань повернення контролю над кордонами.

Аналіз поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на суходутній та морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією свідчить про складну воєнно-політичну обстановку і безпекову ситуацію на українсько-російській ділянці державного кордону України, яка динамічно змінюється від прогнозованої в Чернігівській, Сумській областях до напруженої в Харківській та критичної в Донецькій, Луганській областях. Крім того, критично загострилася ситуація і на адміністративному кордоні Херсонської області з тимчасово окупованою територією Автономної

Республіки Крим. Це стосується проведення військових (мобілізаційних) навчань збройних сил РФ, які можуть послужити не просто для захоплення водної інфраструктури Херсона, а й для окупації всього півдня України.

У процесі дослідження автором виявлено проблемні питання державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України.

Розкрито характерну закономірність процесу врегулювання локальних конфліктів, яка полягає в тому, що більшість світових країн керуються усталеними нормами міжнародного гуманітарного права: розробляють комплексну стратегію із роззброєння, демобілізації та реінтеграції учасників незаконних збройних формувань та передбачають письмову деталізацію цього процесу в мирній угоді, яка не залишає простору для різночитань; забезпечують безпекове середовище із діяльності міжнародної миротворчої місії ООН, ОБСЄ, ЄС, яка має виконавчі повноваження та військовий компонент; відновлюють контроль над кордоном (роззброєння і демобілізація будуть ускладнені, якщо країна або міжнародна місія не буде контролювати всю ділянку кордону в зоні конфлікту, оскільки існує ймовірність передавання зброї із сусідньої держави, що викличе труднощі у реалізації програми зі скорочення озброєнь).

Установлено, що неозброєні або легко озброєні місії з обмеженими мандатами, якою на сьогодні є СММ ОБСЄ, практично не мають ефекту для підтримки миру. Натомість багатовимірні місії або місії з примусу є значно ефективнішими для миротворчого процесу. Особливо це стосується роботи місій тоді, коли конфлікт ще триває. Зазначено, що для виконання Мінських домовленостей у контексті перспектив мирного врегулювання конфлікту на Донбасі та відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України необхідне безпекове середовище, яке може гарантувати тільки міжнародна миротворча місія, що має виконавчі повноваження та військовий компонент.

У третьому розділі – *“Удосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України”* – визначено пріоритетні напрями та запропоновано шляхи вдосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, розроблено й обґрунтовано науково-практичні підходи до їх упровадження.

Наголошено, що на сьогодні “Мінський протокол” значною мірою відробив закладений у нього потенціал і не відповідає порядку денному. Передбачені ним механізми не дали змоги вирішити найважливіші завдання відновлення територіальної цілісності України, деокупації, припинення воєнного конфлікту, загибелі людей.

З огляду на це автором визначено напрями вдосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України. Зокрема, перший напрям передбачає забезпечення готовності Державної прикордонної служби України до охорони

тимчасово неконтрольованих ділянок державного кордону України після відновлення територіальної цілісності України.

Другий напрям стосується вдосконалення законодавчого забезпечення реформування та розвитку ДПСУ з питань захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України з врахуванням нових загроз національній безпеці України.

Сутність третього напрямку полягає в необхідності запровадження ефективних інструментів співпраці та координації на внутрішньовідомчому, міжвідомчому, міжнародному рівнях, а також із приватним сектором, тобто йдеться про розвиток системи інтегрованого управління кордонами.

Четвертий напрям передбачає створення принципово нової “інтелектуальної” інженерно-технічної системи охорони державного кордону, зокрема інженерно-технічного облаштування українсько-російського кордону в межах Чернігівської, Сумської, Харківської та Луганської областей, територій, прилеглих до адміністративної межі з тимчасово окупованою територією АР Крим.

На підставі проведеного дослідження запропоновано політико-дипломатичні, організаційно-правові, безпеково-оборонні, науково-дослідницькі шляхи вдосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України.

Політико-дипломатичні шляхи являють собою комплекс політико-дипломатичних заходів для поглиблення зв'язку України з безпековою та оборонною політикою ЄС та НАТО, забезпечення рамок для посиленого політичного діалогу у сфері міжнародної і регіональної безпеки з метою підтримки прагнень України відновити територіальну цілісність України в межах міжнародно визнаного державного кордону.

Організаційно-правові шляхи передбачають можливість удосконалення законодавчої бази з питань функціонування та розвитку сектору безпеки і оборони з урахуванням нових загроз національній безпеці України на сухопутній та морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією з метою перерозподілу повноважень складових сектору безпеки і оборони щодо координації спільної діяльності, пов'язаної із захистом державного кордону.

Безпеково-оборонні шляхи розглядаються як комплекс системних спеціальних заходів в інтересах забезпечення безпеки державного кордону, що запроваджується органами державного та військового управління, зокрема силами безпеки та оборони України, для здійснення виходу міжвидових угруповань військ (сил) на тимчасово неконтрольовану ділянку кордону з РФ та організація забезпечення її охорони і захисту.

Науково-дослідницькі шляхи передбачають ужиття комплексу системних науково-практичних (науково-організаційних) заходів, спрямованих на підвищення ефективності наукової і науково-технічної діяльності в інтересах безпеки і оборони, створення умов для розбудови науково-дослідницької інфраструктури, стимулювання інновацій та запровадження новітніх

технологій, зокрема у сфері безпеки та оборони, і впровадження отриманих наукових результатів (наукової продукції) в сектор безпеки і оборони України.

На підставі вищевикладеного дисертантом розроблено структурно-функціональну модель державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України.

Сутність цієї моделі полягає у створенні ефективних державно-управлінських механізмів, спрямованих на виконання концепції, стратегії (стратегічного плану), державних програм щодо реалізації політики забезпечення національної безпеки і оборони з метою відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей, громадського миру і злагоди, конституційного порядку, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях України на основі міжнародного права.

Автором запропоновано заходи забезпечення відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективу.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та вирішено актуальне завдання щодо науково-теоретичного обґрунтування державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, проаналізовано сучасний стан та виявлено проблеми у цій сфері, а також розроблено науково-практичні рекомендації органам державної влади за відповідними сферами національної безпеки (військово-цивільним адміністраціям) щодо відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей у контексті вимог Стратегії національної безпеки України.

Реалізовані мета і завдання дослідження дають підстави сформулювати такі висновки та запропонувати деякі рекомендації.

1. На підставі системного аналізу наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, нормативно-правової бази щодо сутності, завдань та механізмів реалізації державного управління у сфері безпеки українсько-російського державного кордону в контексті забезпечення відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України виявлено, що одним із стратегічних пріоритетів національних інтересів України та забезпечення національної безпеки є питання відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України. Вчені та незалежні експерти з національної безпеки консолідовані в тому, що стратегічним завданням національної безпеки України в цій сфері є визначення напрямів і шляхів вирішення проблемних питань щодо відновлення миру, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях України на основі міжнародного права.

Зазначено, що необхідність удосконалення державного управління національною безпекою України на українсько-російській ділянці державного кордону зумовлена потребою не тільки забезпечити відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, а й водночас відновити державну (публічну) безпеку і правопорядок в окремих районах Донецької та Луганської областей. Крім того, запровадження дієвих механізмів державного управління у цій сфері забезпечить розвиток та вдосконалення загальнодержавної системи захисту державного кордону, зокрема імплементацію європейських стандартів прикордонної безпеки, скоординовану діяльність державних органів України та військових формувань для системного розвитку інтегрованого управління кордонами, що забезпечить захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканність українсько-російського державного кордону.

2. Розкрито зміст поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на сухопутній та морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією.

Змістом поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на сухопутній ділянці українсько-російського державного кордону є: зростання військової присутності РФ у наближених до кордону України районах; посилення РФ прикриття спільного з Україною кордону; спроби втручання РФ у соціально-політичну ситуацію в Білорусі; загроза проникнення на територію України членів терористичних угруповань, диверсійно-розвідувальних груп підрозділів ЗС РФ, осіб, причетних до екстремістських організацій та дестабілізації соціально-політичної ситуації в Україні; переміщення зброї, боєприпасів та засобів терору; здійснення спецслужбами РФ провокаційних дій та диверсій, у тому числі стосовно персоналу ДПСУ та цивільних осіб, проведення інформаційно-психологічних операцій та кібератак; втручання у виборчий процес до місцевих рад в Україні; значне погіршення епідемічної ситуації в прикордонних з Україною регіонах, що зумовлено поширенням пандемії коронавірусу; зниження інтенсивності пасажирського і транспортного потоків, пов'язаного насамперед із карантинними заходами та переорієнтацією громадян України на європейські ринки праці; незаконне перетинання кордону громадянами України, які в'їжджали до РФ через закриті пункти пропуску, у тому числі організованими групами за сприяння українських автоперевізників; нелегальна міграція поза пунктами пропуску з РФ громадян із країн міграційного ризику, насамперед В'єтнаму, Бангладеш, Сирії та Афганістану; контрабанда наркотичних засобів рослинного походження до РФ і транзитного переміщення героїну з території РФ через автомобільні пункти пропуску, а також через ТОТ в КПВВ; незаконне переміщення через державний кордон товарів, насамперед народного вжитку, автозапчастин, ПММ, культурних і грошових цінностей, товарів військового призначення та подвійного використання, друкованої продукції тощо.

Змістом поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією є таке: нарощування військової присутності та активність ЗС РФ в акваторії

Азовського й Чорного морів; перешкоджання Прикордонною службою ФСБ РФ промисловій діяльності в акваторіях Азовського і Чорного морів та у виключній (морській) економічній зоні України шляхом блокування ведення промислу українськими судами в частині акваторій Азовського і Чорного морів та законним діям сил Морської охорони ДПСУ під час припинення в територіальному морі порушень законодавства України у сфері безпеки державного кордону; недопущення здійснення провокативних дій на морі з боку РФ; порушення РФ норм міжнародного морського права, що обмежує мореплавство Керченською протокою та погіршує доступ суден до українських портів на Азовському морі; спроби затримання ПС ФСБ РФ українських рибалок в акваторії Азовського моря; незаконна економічна діяльність РФ в акваторії Азовського та Чорного морів; заходи суден у закриті пункти пропуску для морського сполучення на території АР Крим, зокрема зі заміною прапорів країн, назв та власників торгових суден, під якими вони були внесені до бази даних порушників режиму окупованої території і міжнародних санкцій; незаконне переміщення російськими суднами ПММ та інших підакцизних товарів; виникнення техногенної катастрофи в районі адмінмежі Херсонської області з ТОТ АР Крим через брак води на підприємстві “Кримський титан”.

3. У процесі дослідження виявлено, що проблемними питаннями державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України є: недосконалість національного законодавства щодо нормативно-правового забезпечення національної безпеки і оборони України з питань захисту державного кордону з урахуванням нових загроз національній безпеці України; неефективність роботи державних органів за відповідними сферами національної безпеки та низький рівень професійної компетентності персоналу, що ускладнює вироблення й реалізацію результативної політики безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону України, а також охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; малоефективність стратегічного планування та кризового управління щодо визначення шляхів із відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей, відсутність механізму залучення суб'єктів сектору безпеки і оборони до виконання завдань із посилення охорони та прикриття загрозливих ділянок державного кордону; малоефективність політико-дипломатичних заходів щодо підтримки прагнень України відновити територіальну цілісність України в межах міжнародно визнаного державного кордону; неефективність боротьби з корупцією; недостатній рівень роботи окремих спеціальних контррозвідувальних підрозділів сектору безпеки і оборони України щодо своєчасного виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам безпеці України, припинення розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку України та ін.

4. Проаналізовано міжнародний досвід урегулювання локальних конфліктів та охарактеризовано безпекові процеси у світі з питань повернення

контролю над кордонами, що дало змогу виявити характерну закономірність цього процесу, яка полягає в тому, що більшість світових країн керуються усталеними нормами міжнародного гуманітарного права: розробляють комплексну стратегію із роззброєння, демобілізації, реінтеграції учасників незаконних збройних формувань та передбачають письмову деталізацію цього процесу у мирній угоді, яка не залишає простору для різночитань; забезпечують безпекове середовище з діяльності міжнародної миротворчої місії ООН, ОБСЄ, ЄС, яка має виконавчі повноваження та військовий компонент; відновлюють контроль над кордоном. Зазначено, що міжнародний досвід урегулювання локальних конфліктів дає підстави вважати, що дотримання чіткої послідовності етапів мирного врегулювання є одним із ключових факторів успішної реалізації мирних угод.

Установлено, що для виконання Мінських домовленостей у контексті перспектив мирного врегулювання конфлікту на Донбасі та відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України необхідно безпекове середовище, яке може гарантувати тільки міжнародна миротворча місія, що має виконавчі повноваження та військовий компонент.

5. Аналіз наукової літератури з питань забезпечення національної безпеки у прикордонній сфері та здобутий практичний досвід під час військового протистояння в зоні проведення АТО/ООС на Сході України дав змогу визначити поняття механізмів державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України та визначити й обґрунтувати власне ці механізми, зокрема: організаційний, політичний, правовий, соціальний, гуманітарно-безпековий та військовий, застосування яких дасть змогу відновити державну (публічну) безпеку і правопорядок в окремих районах Донецької та Луганської областей, забезпечити захист суверенітету, територіальної цілісності України та недоторканності її державних кордонів тощо.

6. З'ясовано роль і місце Державної прикордонної служби України в заходах забезпечення відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону на території Донецької та Луганської областей. Основним завданням для ДПСУ з відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей визначено відновлення функціонування органів і підрозділів ДПСУ на звільнених територіях та забезпечення виконання ними завдань за призначенням, а саме: організацію охорони та захисту державного кордону на визначених ділянках; забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму; здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів; запобігання й припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, протидію яким віднесено до компетенції ДПСУ, їх виявлення та припинення. У зв'язку з російською агресією на прикордонне відомство покладено додаткові завдання в районі Операції об'єднаних сил та на адміністративні межі з тимчасово окупованим Кримом, а також з інженерно-технічного облаштування кордону із Російською Федерацією.

7. Розроблено структурно-функціональну модель державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, сутність якої полягає у створенні ефективних державно-управлінських механізмів, спрямованих на виконання концепції, стратегії (стратегічного плану), державних програм щодо реалізації політики забезпечення національної безпеки і оборони з метою відновлення державної (публічної) безпеки та правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей, громадського миру і злагоди, конституційного порядку, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях України на основі міжнародного права.

8. Визначено пріоритетні напрями вдосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, які передбачають: розроблення комплексу заходів щодо відновлення контролю над ділянкою українсько-російського кордону в межах окремих районів Донецької та Луганської областей; удосконалення законодавчого забезпечення реформування та розвитку ДПСУ з питань захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України з урахуванням нових загроз національній безпеці України; розвиток системи інтегрованого управління кордонами; створення принципово нової “інтелектуальної” інженерно-технічної системи охорони державного кордону.

Запропоновано політико-дипломатичні, організаційно-правові, безпеково-оборонні, науково-дослідницькі шляхи вдосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України, що сприятиме створенню комплексної системи заходів щодо охорони та оборони спільного з Росією державного кордону.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Deyneko S. V. Finding new ideas in the context of a scientific understanding of the existing theory of public administration in the field of border security. *Public administration: improvement and development*. 2017. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1725>.
2. Дейнеко С. В. Сучасний стан та перспективи завершення договірно-правового оформлення українсько-російського державного кордону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 17–18. С. 137–142.
3. Дейнеко С. В. Правове регулювання розвитку політики у сфері інтегрованого управління державним кордоном України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19–20. С. 172–178.
4. Дейнеко С. В. Поточні та прогнозовані загрози національній безпеці України у сфері безпеки українсько-російського державного кордону. *Економіка та держава*. 2020. № 3 (15). С. 26–29.

5. Deyneko S. V. Legal support basis analysis of the development and policy realization in the security of the ukrainian-russian state border area. *News of Science and Education*. 2020. № 6 (73). P. 44–54.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

6. Дейнеко С. В. Питання євроатлантичної інтеграції України у сфері забезпечення прикордонної безпеки. *Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 09 жовт. 2020 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. С. 186–187.

7. Дейнеко С. В. Формування нової генерації прикордонників завдяки діючим проектам “Нове обличчя кордону” та “Нове обличчя керівного складу”. *Теорія та практика публічної служби* : матеріали XIII щорічної наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпро, 25 верес. 2020 р.) / за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 90–92.

8. Дейнеко С. В. Загрози національній безпеці України з урахуванням безпекових умов на ділянці українсько-російського державного кордону. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки й оборони України* : матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. (26 листоп. 2020 р.) / Держ. прикордон. служба України ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2020. С. 5–9.

9. Дейнеко С. В. Законодавче забезпечення реформування та розвитку Державної прикордонної служби України з питань захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України. *Актуальні проблеми юридичної науки* : зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. “Дев’ятнадцяті осінні юридичні читання” (Хмельницький, 23 жовт. 2020 р.). Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Леоніда Юзькова, 2020. С. 103–106.

10. Дейнеко С. В. Актуальні питання завершення договірно-правового оформлення українсько-російського державного кордону. *Сучасна парадигма публічного управління* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 12 листоп. 2020 р.) / за наук. ред. канд. екон. наук, доц. Стасишина А. В. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. С. 303–305.

АНОТАЦІЯ

Дейнеко С. В. Державне управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку. – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Київ, 2021.

У дисертаційній роботі здійснено наукове обґрунтування теоретико-методологічних аспектів й розроблено науково-практичні рекомендації щодо підвищення ефективності державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України в умовах збройної агресії з боку Російської Федерації, які дадуть змогу

розв'язати важливі проблеми у сфері державного управління щодо відновлення державної (публічної) безпеки і правопорядку в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Запропоновано авторський підхід до трактування сутності категорій у сфері прикордонної безпеки шляхом уточнення сутнісних характеристик таких понять, як: “механізми державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України”, “державне управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України”, “державне управління забезпеченням прикордонної безпеки України”. Розкрито зміст поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України на сухопутній та морській ділянці державного кордону з Російською Федерацією. Виявлено проблемні питання державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України. З'ясовано роль і місце Державної прикордонної служби України в заходах забезпечення відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону на території Донецької та Луганської областей.

Визначено пріоритетні напрями вдосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України. Запропоновано політико-дипломатичні, організаційно-правові, безпеково-оборонні, науково-дослідницькі шляхи вдосконалення державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону України. Розроблено структурно-функціональну модель державного управління забезпеченням відновлення контролю над українсько-російською ділянкою ДКУ.

Ключові слова: національна безпека; прикордонна безпека; інтегроване управління кордонами; українсько-російська ділянка державного кордону; забезпечення відновлення контролю над українсько-російською ділянкою державного кордону; державна (публічна) безпека у сфері захисту та охорони державного кордону.

ANNOTATION

Deyneko S. V. State administration to ensure the restoration of control over the Ukrainian-Russian section of the state border. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining the doctor of sciences degree in public administration, specialty 25.00.05 – Public Administration in the field of State Security and Public Order. – Institute for Personnel Training of the State Employment Service of Ukraine, Kyiv, 2021.

The dissertation provides a scientific substantiation of theoretical and methodological aspects and developed scientific and practical recommendations on improving the efficiency of public administration by restoring control over the Ukrainian-Russian section of the state border of Ukraine in the face of armed

aggression of the Russian Federation, which will address important issues in public administration on the restoration of state (public) security and law and order in some districts of Donetsk and Luhansk regions, which together solve the strategic task of national security policy of Ukraine.

The author's approach is applied to the interpretation of the essence of categories in the field of border security by specifying the essential characteristics of such concepts as: “mechanisms of public administration of control restoration over the Ukrainian-Russian part of the state border of Ukraine”, “public administration of control restoration over the Ukrainian-Russian part of the state border of Ukraine”, “state management of border security of Ukraine”.

The origins and content of current and projected threats to Ukrainian national security on the land and sea section of the state border with the Russian Federation have been identified.

Issues of public administration of ensuring the restoration of control over the Ukrainian-Russian section of the state border of Ukraine have been identified.

The international experience of local conflict resolution is analyzed, and the security processes in the world on the return of border control are characterized, which allowed to identify the characteristic pattern of this process, which is that most countries are guided by established international humanitarian law: develop a comprehensive disarmament strategy; demobilization and reintegration of members of illegal armed groups and provide for a written detail of this process in the peace treaty, which leaves no room for disagreement; provide a safe environment for the activities of the international peacekeeping mission of the UN, OSCE, EU, which has executive authority and a military component; restore border control.

The mechanisms of state management of national security of Ukraine in the foreign policy sphere are considered and characterized, in particular: organizational, political, legal, social, humanitarian-security and military.

The role and place of the State Border Guard Service of Ukraine in activities to ensure the restoration of the territorial integrity of Ukraine within the internationally recognized state border in the Donetsk and Luhansk regions is identified. The main task for the SBGS to restore state (public) security and law and order in some districts of Donetsk and Luhansk regions is to restore the functioning of bodies and units of the SBGS in the liberated territories and ensure that they perform their assigned tasks.

Priority areas have been identified and ways to improve public administration by ensuring the restoration of control over the Ukrainian-Russian section of the state border of Ukraine have been proposed. Political-diplomatic, organizational-legal, security-defense, research ways to improve public administration by ensuring the restoration of control over the Ukrainian-Russian section of the state border of Ukraine are proposed. A structural and functional model of public administration has been developed to ensure the restoration of control over the Ukrainian-Russian section of the state border of Ukraine.

Keywords: national security; border security; integrated border management; Ukrainian-Russian section of the state border; ensuring the restoration of control over the Ukrainian-Russian section of the state border; state (public) security in the field of defence and security of the state border.

Підписано до друку 11.01.2021
Формат 148x210 мм. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим.

Свідоцтво серії ДК № 1805 від 25.05.2004
Віддруковано з оригінал-макета в Інституті підготовки кадрів державної
служби зайнятості України
03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, тел. (044) 536 -14-85